

DRAGOIA ETA LABERINTOA

JOANES URKIJO

(1983ko Kirikiño Saria irabazi
zuen lan honek)

Oh Eguzkia, astro guztien maisua, geldi bedi ortzeko urdin bizian barreneko zure ibilaldi etengabea eta itzul bitez nireganantz zure begi goriak, ez bait dukezu mendian eta bide hautsuetan noraezean luzaro ibili den ni baino zerbitzari umil eta apalagorik, ni baino zoriontsuago egon daitekenik zure argiak bidean beti argituagatik eta beti zokoratuagatik almendrondoen aterpean atsedean hartzeko unean. Eta orain, oh maisu nagusia, nire bizitzaren bidea amaieraino heldu den momentu honetan, bakartasun baketsuon zure errainuak ferekak bezala izpiritu eta gogoaren baitan jausten ari zaizkidanean, nori, zutaz besterik, igor niezaiokeen neure kanta pobre hau; nori, zutaz besterik, eskeini niezaiokeen neure azkeneko giza adierazpen hau, arimaren laberinto sakonetara erretiratu baino lehen? Nork, zuk bezain egokiro, zabal lezake nire hitza haran hezeetan, baso goibetetan, mendi elurtsuetan barrena?

Zeren begi zahar hauek, gizonaren harrokeria ikusi dute eta, triste daudelako. Hainbat bide aurizki zuten nire oinok, hainbat herri eta herrialde ezagutu, hainbeste maisuk eskaini zidaten bakea, hainbeste ile elurtu zitzaizkidan buruan atsedetik lortzeke, harik eta argi bakarti eta zurbil batek iluntsenti batean erakarri ninduenera arte. Bertan, hau bezalako txoko gorde batean, bizar xuridun gizon zahar batek afaria eman eta ogia erdibitu zuen nirekin. Gero, elkarrekin mediatu ondoren, sutondoan jesarri eta bere adierazpenak mintza nintekeela ohartu erazi zidalarik, itandu nion:

—Maisua, bere ezpainak ez badaude oso nekatuta, bere gogoan gordean baldin badu oraindik berorrek arima erratu batenganako ardurarik, esan biezat arren zergatik bizi den ho-

nen mundutik aparte, zerk bultzatu du maisua gizonen pozak eta minak galeraztera.

Gizonak ez zidan berehala erantzun. Osterantzean, eta poliki poliki, zenbait adar jaurtiki zituen sutara, eta segundo bazutan adi-adi so egon ondoren, nireganantz bihurtu gabe esan zidan:

—Su garren kolore eta itxuretan iragana, oraina eta etortzekoa irakurri ahal ditudan bezain garbi ulertu ditut zure begi inguruko ildoek daramatzaten nekeak. Zure lepoan hautsa ere mintzatzen zait bide ertzean emandako gau amaitezinez. Baina ahulezia hori bihotzean dakarzun antsia baino astunagoa ez bada, jesar zaitez loto loreak irakatsi digun eran, eta ireki ezazu gogo daugina entzutearren.

—Hala bedi.

—Beraz, oh gizona, jakin behar duzu zeure aurrean daukazu agure kuskul hau —zer bestela dei zaidake— erraturik zihoala behin biderik bide, eta lepoan zuk beste hauts eta etsipen jaso zuela orobat. Eta zu bezain nekaturik nengoela, munduak nire atsekabeei batere erantzunik ezin ote zien eskaini hausnartzen hasia nintzelarik, hau bezalako toki urrun batera eramanez ninduen azkenean ilunabarretan zintzilik azaldu ziltzaidan argiontzi ttiki batek; zuk hemen aurkitu nauzun era berean aurkitu nuen nik ere maisu bat, bere bizarra mendi handietako elurteak bezain luze eta xuria. Zazpi egun eman nituen bere lagungoan, liburu zaharrek maisu bat aurkituz gero egin behar dela adierazten dutenez, eta beregandik aldenduz gerotik honako toki hau aukeratzearen zuzendu nituen neure oinok, ez nuelarik atsedetik hartu txozna hau neure eskuez eraiki ez artean.

—Eta zer aurkitu zuen jaunak maisu harengan?

—Maisu hark hartu ninduen zeremonia nik hartu zaitudana baino are sinpleagoa izan zen. Lehen gau hura, eta oso nekaituta nengoen arren, ernai eman genuen kondaira luze bat geldiro bihitzen ari zenez. Egun berriaren argi morearekin batera bertan geratzea erabaki nuen, nire ikasketak beteko nituela-koan.

—Ba, maisua, munduan ezer baldin bada ni entzuteko eta jakiteko irrikan nagoena, zera du, maisu nagusi hark behin berari irakatsia eta beharbada orain nire arimaren probetxuan bihur litekeena, jaunak onean baldin balu.

Hitz hauek esatearekin batera bekokiaz lurra hiru bider jotzeraino makurtu nuen gorputza, erregu garrantzitsuak egi-terakoan liburu zaharrek agintzen duten eran; maisuak, nire begi eta hitzetan islaturiko antsia nabariturik, nirekin urrikaldu eta te beroa zerbitzatu zidan.

—Bero ezazu gorputza, gau hotza honaino iritsi eta kondaira luzea zain bait daukagu.

Begietaraino jaso nuen kikara eta poliki edan. Gero erantsi zuen:

—Nire maisuak ere, bihotzean zehatzen ninduten haize hotz boladak ezagaturik, te beroa eskaini zidan aldi hartan. Gero honako hau kondatu zidan:

Jakizu, oh seme, nire gaztaro urrunean zu bezalako a nintzela, biderik bide noraezean ibili nintzela arimaren atsedean eta bake bila. Eta, hemendik milaka egunbetetara den herrialde batean, bere oinak itsaso zabal eta sakonean murgiltzen bait dira, banuen aspaldi ezagutu bakean bizikiro arrantzale mordoska bat, beren irritis soila lasaitasunean eta itsasoarekin harmonian irautea zela eta belaunalditan zehar ez zituzten batere aldatu bizimodu eta ohiturak. Bazeuden egon, jakina, beren artean buruak eta aitzindariak, itsasoko aberastasuna banatzen zutenak gutxien ziren zorionsuak ez zitezen pobrezian jausi eta beren elkarlanean beti buru zedin zuzentasuna. Jende hau abentura handiosen zalea ez zen arren, bakanka izanik ere kostalde urruneko kondairak jaso ohi ziren, arrantzaleek ekarriak goai bortitzen batek beren ohiko egibidetik ateratzen zituen aldietan, untzi erraldoiez eta jantzi aberatsez eta etxe miragarriak mintzatzen ziren eta apurka apurka mitologia bete osatu zuten ipuinak, bi urtaroak —udaberria eta uda— ospatzearen antolatzen zituzten jaietako tenorean ume guztiek agurei eskatzen zizkienak, sutzar ondoan jezarrita eta haien opio pipak betetzeko pairugabe zain. Eta gero jolasaren fantasiak munstroz eta arrain erraldoiz estaltzen zituzten hutsuneak, eta haurrak burrukatzeko eta etsaiak gainditzeko destinataturiko gizon ausartak bihurtzen ziren, urtetan zehar, hariak eta oinak untzian lehenengoz jartzen zutenera arte, zeren orduz geroztik gaztaroko ametsak arian-arian bilakatu eta bihurtuko bait ziren itsasoko ikasketak hornitutako jakintzaz. Eta, noizean behin, ohiko zereginetan erabat murgilduta egonik begirada altxatu eta islada arrotzen bat zilarrezko zerumugan nabaritutakoan, oldarka sar litezke beren gogoetan txikarretako mito

nahasi haiek, oraingo honetan irribarreak besterik ez zienak sorterazten.

Baina, oh gizona, hala nola arranoak artatxoriak baino askoz ere gorantzago hegan egiten duen, betiere dira lur azaleko munduan gogo batzu beren irudimenak makal bat almendroen artetik antzera ageri direnak. Hauetarikoa izan zen mutil hura, mundura etorri bezain nabarmen bizi eta mundutik ostera joan zena.

Zeren negu arratsalde batean, tresnak eta sareak biltzen ziharduenez ustekabean azaldu bait zitzaion arrantzale zahar bati, buruz buru, lainoetatik, edo ezerezetik sorturik zin egingo zukeen berak aspaldi hartan, txalupa ttiki bat, herriko unzigintzak emandakoak baino are txikiagoa eta hauskorragoa. Zer nolako gogaetak aritu ote ziren dantzaka arrantzale giza-joaren buruan txalupa lehorrera herrestan atera zuen bitartean ez du nire kondairak bildu ahal izan, imajinatu besterik ezin dezaket bere hatzamarren ikara txopan landatutako dragoi gorria laztantzean, eta askoz ere gehiago txaluparen hondoan zetzan langarrak blaitutako fardeltxoa haur bat lotan zela deskubritzean, kizkurdun haur gozo eta xuri bat.

Arrantzale hark eta emazteak itsaso onaren oparizat hartu zuten haurtxoa beren zahartzaroaren bakardadean. Jarri zuten txalupa, beraz, etxe ondoan, familiaren iraupenaren ezaugarri bezala uler zedin betirako, eta beren semeari «Havaelde» izena eman zioten, beren aintzinako hizkuntzaz itsasiturria edo itsasoaren ugaritasuna edo itsasoaren indarra adierazten duena. Lehen egunetan, halako gertakaera txundigarria tximista bezala zabaldu zenez auzategian, franko ziren etxeraino iritsiak beren zereginetako bidea behinez bihurturik; anitz ziren atetik ia epaiska agertuak haurtxoa sehaskan lotan ikusteagatik, eta asko ere ziren asken finean gehiago ez zirenak arduratu ezer miragarrik ez zegoela aurkitutakoan, eta ordea txalupari egiten zioten harrera, dragoiaren goldaketa finak zurturik. Hala ere ez zuen kilikadurak luzaro iraun herrian, eta handik laster ez zen txalupa pasaiaren osagarri bat baizik, ez eta haurra bere adinekoengandik desberdina zenik ere ezin zukeen batek esan amak egurasten zeramalarik arratsaldez. Eta haur hura koskortzen hasi zen...

—Barka biezat maisuak, baina gaua hotza da, eta sua zurbilduz doa.

—Bai dela egia, semea, eta gauza asko entzun behar duzue oraindino, bizitza eman bekio berriro suari, eta segi dadila kondaira... Haur hura koskortzen hasi zen, eta bere adiskideekin jolasean aritzeko adintsua zen orduko bazuen bere fantasiak garrantzi ohargarria lortu, eta gau jaietan bera zen interesatuena eta agurei gehien galdetu ohi ziena gutxienezko zehetasunez. Laster ere hasi zen asmatzen bere kondairak, non zaharrak eta ezagunak zirenei elementu berriak eta sineskaitzak eransten bait zizkien; hura nondik atera zuen galdetua izanez gero, ametsetatik erantzuten zuen gauza arrunta balitz bezala.

Eta gauza arrunta balitz bezala ere bilakatu zen bere ausartasuna, urteak joan urteak etorri, azkenik arrainketan hasi zenean. Arraina arras urria zen aldietan urrun eta urrunago bela egin zezaten konbenzitzen zituen bere lankideak, eta hasiera batean txantxetan hartu bazuten ere beren eragozpenak uzkuratzen lortu zuen ezari-ezarian, ametsetan jaso zuen eta, eguzkirantz lehorra bistatik galdu arte zuzenean nabigatzen bazuten, inoiz baino arrantza ugariago eta handiagoa harrapatuko zutela. Hau behin eta berriro egiatzaturik sarrisiko ostendu zen batzurengan artegatasuna eta besterengan beldur hutsa zena, itsas zabalean urek ohiko alderdietan bezalako kolorea bait zuten.

Probidentzia hau gero eta beharrezkoagoa bilakatzen ari zen arrantzaleentzat, eta esan egin zitekeen, sareak eta bestelako tresnak prestatzearen zeremonian ea atzo bart arrantza onarekin amets egina zuen galdetzea derriorezkoa zela. Era honetan inori ez zitzaion batere harritzekoa iruditu goizalde hartan, bidaiia luzea egiteko erabaki zuela adierazi zienean, ametsetan herrialde oparo eta emankor bat azaldu zitzaiolako eta nolabait ere beren ontza soilik ekarri behar zuelako. Halaxe hasi zen handik laster berak eta bere lagunak ausartenek jaso beharko zuten eta zenbait urte luze iraungo zuen abentura bat, hariak eta oso aberatsak eta zamalda miragarritz hornituak itzuli zirenera arte. Herriko kai zaharrea oinak berriro jarri zituztenean beren begiek nekaduraren eta jakintzaren zimurak erakusten zituzten, eta zilarrezko islada goiztiarrak beren adarretatik. Arrantzale zaharren begiak lekuko ziren zabalik irekita sekulako miresgarritasunez: kristala, urak bezain gardena, gizon arrotzen irudiak sortzen zuena, eta urrea, harri ezezaguna hango kostaldean, eta arbolak eguzki antzeko sagarrak ematekoak omen zirenak, eta haien gerizpeak familia bete

etzanda hartu ahal zuten zuhaitzak, eta deabruzko txori koloredunak beren gizadun mintzoarekin ikara ematen zutenak, eta jendeak begi hertsireki batean banatu zuen jantzi eksotiko bilduma bat. Etorri ere bazetozen untzian gizon kanpotarrak, jakintsuak omen zirenak, untzi handiak eta etxe sendoak erakitzeko zientzia zekartelarik. Gazte ausarten artean, ez zirenak jadanik hain gazteak, bazegoen zein musikarako antzea landua zuena, zein izarren mintzo sekretua ikasia zuena, zein bertsotan jarri zezakeena gertakaeren kondua. Eta, geroenean, untzitik agertu ziren emakumeen edertasun misteriotsua ezin hitzetan jarri, beren artean ederrena izaki Havaelde berak emaztetzat hartua eta behin palmondo baten azpian loak hartuta amets egin zuena.

Gizona herriak inoiz ezagututako bururik handiena bihurtu zen. Beren untzi handiek zazpi itsasoetan zeharkatzen zuten, eta bidaiak bakoitzean gauza berriak zekartzaten berekin. Palazio berrietako lorategietan lore xuriak eskaintzen zituzten gerezindoek eta fruitu gozoak mahastiek, beren kukuletan askotariko koloredun eta mintzodun txoriek ezartzen zituzten habiak, eta zelai zabaletan bazkan ziharduten abere baketsuek udaberri etengabe batean. Buruaren palazioko geletan artea eta zientzia bilakatu ziren, bere adatsak gero eta zuriagoak bihurtzearekin batera. Emazteak alabatxo bat sein egin zuen eta lehenengoz bizitzan ezin izan zuen ametsak erakusten ziona ulertu: bazekuskien handitasuna eta boterea jaiotze hari lotuta, baina baita belztasun kezagarri bat ere. Edozein kasutan ere oso zorionsua izan zen bere zahartzaro hurrean amets egiteko antzea jarauntsiko zuena etorriagatik.

—Maisua, ez al ziren inoiz guduan aritu jende haiek?

—Ez, seme, ez zegoen halako beharrik, beren herrialdea oso urrun bait zen etxe berri bila etor zitezkeen tribuentzat. Baina laster heldu beharko zuen odola isurtzeko aukerak.

—Zer dela eta?

—Havaeldek bere heriotzarekin egin zuen amets. Orduan, bere alabari, neska ederra bihurtua zelarik, baso barrenera eramanez amets egiteko boterea sorterazi zion. Arturatzean hilda aurkitu zuten irribarre zurbil bat adierazten zuelarik ezpainetan. Bigarrenez herrestan eraman izan zen txalupa zaharkitua harean zehar uretan kokatua izan arte. Dragoi gorriak atxekita zuen oraindik bere kolorea; untzirik handienak

txalupa itsas barrenera bultzatu zuenean bazirudien animalia-
ren begietan agurraren tristezia ari zela margotzen lipar batzu-
tan, harik eta bistatik galdu zenera arte betirako. Odarik eta
doinurik tristeenetarikoak igorri zituzten haizetara, lorerik
ederrenek apaindu zuten txalupa azkeneko omenalditzat. Zen-
bat arrantzale zaharrek isuri ote zuten negarra hondartzan!
Zenbat bihotz atxikitu ote ziren aspaldiko adiskideari betirako
agur mingarria esatean! Zeinen isilik iraua zuen herriak!

Baina alabak ez zuen negarrik erakutsi. Hurrengo egunean
erregina aldarrikatu zuen bere burua, eta berehala unti-kapi-
tainak bildu zituen palazioko gelarik zabalenean berri garran-
tzitsuak jakin zitzaten: jagoitik munduan ziren itsaso guzti-
etan zeharkatuko zuten, eta, non ere aurkitzen bait zuten abe-
rastasuna, etxera ekarri beharko zuten. Erreginak bazekien
jakin zer exigitzen zuen guzti hark, eta elkarren segidan erre-
nua ziren jakintsuenak deitu zituen: armak eta armada an-
tolatzeko agindu zien. Uko egin ziotenak herbestera bidali zi-
tuen, eta gainontzekoek amore eman zuten despotismo hasbe-
rri hark beldurtauak. Laster hasi zen gerrauntzi flota itsaso-
ratzen aintzinako kaitik, upategietan herri baketsu eta eze-
zagunen hondamendia zeramalarik. Iratzarriak ziren hareak
soldatu nabar haien arramaz, eta hain neurrigabeko irritsez
ere errugabe zirenen odolaz tindatuak ziren. Etxeak sutan jarri
eta ke beltzek hodeiei negar egin erazten zieten, eta terroraldi
anker bat zabalduz zihoan gero eta gehiago anitz kostaldetan.
Branketan dragi mehatxugarriak zerumugan erdikusi bezain
laster, etxera joan, seme-alabak hartu eta mendira ihes egiten
zuten denek korrika, heriotzaren ikarak zartadak bezala biz-
karrean joka.

Bitartean, erreginak bere buruari derrigortua zion lanean
ziharduen, munduan miragarri litekeen gauza bakoitza bildu-
rik mundu txiki bat eraikitzea, hain zuzen. Non ametsetan frui-
turik gozoenak edo txoririk ederrenak iruditu, han bere un-
tziek sua goitikatu eta ostera ekarri berak desio zuena; hain-
bateraino iritsi zen bere antsia, xede bat besterik ezin zuela
imajinatu, denetarikoa biltzea. Bere palazioari eraikuntza be-
rriak iratxeki zitzaizkion, eta lorategien eta basoen neurriak
ezin ziren bistaz erdietsi, hain ziren zabalak eta zarbatsuak.
Benetako armada ezarri zuen ondasunok zain zitzan, eta herri
arruntari hainbeste edertasun gozatzeko aukera zeharo gale-
razi zion izugarrizko erokeria berekoian, askoz ere onerizkoa-
gotzat bait zituen oihan urrunetatik kapitainek ekarritako abe-

reak, animaliak eta piztiak, irudimenik eta anbiziorik gabeko arrantzale xehe haiek baino. Palazioko bizimodua dantzari, abeslari, eta sukaldari-lorketa amaitezina zen arturratzeko lehen abarrak gereziondoak eta tulipanak argizatzen zituztenetik otsoak mendi garaietan gordelekuetatik irten eta hontzak ezkutaketan hasi baino geroagora arte; egunero aurkezten zizkioten erreginari chundaka apailu ezberdin eta ezkaini urrutiko dantzak eta doinuak, eta esku-kainu ahul batez lehenbaitlehen zokoratu behar izaten zituzten haren gurakoak ez zirenak.

Egun batean erreginarenean flotako untxi anitzen batek ainguratu zuen portuan. Untzien joanetorria maiztxo suertatu ohi bazen ere, ez zen arrunta untxi hura, ez bait zuen inolako zamaldirik ekartzen. Oskorria itsasertzeak irensteko zorian zegoen kapitaina zaldainean jaitsi eta bere zurrunean erritmoz jo zutenean portuko harlauzetan. Zuziak sutan zeuden marmorezko gela hotzak atzean utzita erreginarenean aurrean belanuniko jarri orduko.

—Zuti zaitez —esan zuen erreginak— eta kondaiezaguzu bidaiaz. Zer ekarri diguzu oraingo honetan?

—Nire erregina —erantzun zuen kapitainak— Zure gorrotoa erori bedi zerbitzari apal honen baitan. Nire ezpainak ez bait dira egia esaten atrebitzen, ez eta isilik irauten —kapitaina lurrera begira geratu zen.

—Entzun ditzagun, beraz, dakartzazun berri ertunak, eta utz ezazu guretzat gorrotorik merezi duten erabakitzea.

—Hala bedi —zalantzan egon zen lipar batzutan, gero jarraitu egin zuen— Nire untxia hutsik dator. Hirurehun eta hogeita hamairu egun dira hemendik bela egin nuela, eta geroztik ez dut ezer aurkitu zuk honezkero ez duzunik.

Erreginarenean begiek erlantz berezia erakutsi zuten. Bere ametsa, berriro ere, ez zegoen oker eta. Tenorea heldua zen bere buruaz munduak erreginarik boteretsuena zela esango zuena. Hurrengo egunean, beraz, mezulariak bidali zituen zazpi bideetatik mendietako baserri gordeetaraino gizonik jakintsuenak palaziora ekar zituzaten, eta hasi zen ere antolatzen bere bizitzan azken aktoa izango zena.

Kaleak argiontzi nabarrez ostilatu ziren. Tronpetek egun osoan igortzen zuten gonbidatuen helduera, ibiltarien jantzi

marroiaz etortzen zirenak gehien bat, beren pobreziak kontrastasun bortitza eskaintzen zuelarik halako ponpezia erdian.

Zazpi bider hamaika kongregatu ziren bertan eta ordura arte ez zuen erreginak orritsa hasteko seinalerik eman. Ehundaka dontzeila ezin ederrago sortu ziren ondoren aldamueta era askotako erretiluak eramanik jaki miragarritz hornituak: batzutan, Irlandako oihanetan bizi den basurde-okela uxterra; bestetan, Faroetako makailau mamitsua eta saltsa lurrintsuak non ez ziren faltan bota usaingozobelarrrik finenak; zein arrano-arraultzezko tartak zein Kaukaso mendietako gatzatu xuria zerbitzatu, mahaikideen begiek harrituta jarraitu zioten oturuntzaren prozesu osoari ahoan janariak sartzen eman gabe. Bederatzi egun iraun zuen hospakizunak, eta bederatzi bider dantzatu zuten Balitik eta Andaluziatik eta Volgako uhaltetik etorritako dantzariek, eta sutzarraren garrek irudiztatuta ere bertan deklamatu zituzten beren sagak Islandiako poeta itsuek, gizaboz mediterraniarrek sentimendu osoz abestu; Bengalako gaztek istorio miragarriak kondatu. Bederatzi bider ere alaitu ziren gonbidatuen zentzuak karnaba urdinen kantuarekin eta miruen hegada handiosarekin; barre algarra egin zuten tximino irrigarrien eta errege gisako elefanteen aurrean; dardara egin zuten hunkipenez kolibrien eta oreinen edertasunean. Bederatzi bider munduan ezagututako natura eta giza-edergintza eskaini zitzairen beren begi txundituei, eta epea gurenduta zegoela erreginak gela nagusian bildu zituen berriro.

—Bederatzi egunetan, oh jakintsuak, gure harkortasunaz gozatu duzue, munduan diren oihanek eta haranek eta itsasoek gordean dauzkaten sekretu guztiak ezagutu ahal izan duzue. Esaiguzue orain, zer iruditzen zaizue ikusitakoa?

Batek pausu bat eman zuen aurrerantz.

—Oh erregina, bizirik den monarkarik nagusiena: dragoiaren hegada ikusi badut ere, urei beha egon banaiz ere harria pazientki irensten duelarik, ezer ez dago zure mahaian zerbitzatu zaigunarekin eta zure basoetan atseginez ikusi dugunarekin konpara daitekeenik.

Besteek ere horrelaxe hitz egin zuten, erreginak irribarre egiten zuen bitartean, konplaziturik. Bakarrik agure batek, hain zahar lagundu egin behar zutela ibiltzekotan, jarraitu zuen isilik. Bere txanda heldurik, erreginak iritzia adierazteko agindu zion.

—Erregina —esan zuen azkenean, ahotsa dardarka— Mунduan luxu handiagorik ezin aurkitzea begi bistan dago. Baina nire umiltasun osoaz, zerbait garrantzitsua ahaztu duzula esan beharra daukat. Zure baimenaz, andrea, konparaketa bat egingo dut, eta erabaki bedi ondoren —gailendu egin zen, eta bere gorputzak handiagoa zirudien hasi zenean:

«Zeruko Maisuak bere alaba, ortzeko amaiera batean bizi zen izarrik ederrenetakoa, ezkontzea erabaki zuen. Gau eternotan barrena, bere begikoen artean egokiena zein ote litekeen hausnartu zuen sakonki, harik eta gogarako ebazpidea lortu zuenera arte: Artzaina izan zen hautatua, ortzetik beste amaierako izar gazte eta diztiratsu bat. Beraz, suz eta kolorez ostilatu ziren izar eta kometa guztiak ezkontitz-apainak hospatzeagatik, eta ondoren, ezkonberriak txango abiatu zirenean, tarte luze batez jarraitu zieten milaka puntu argiren agur moduko ñir-ñirrek. Beren bidaian planeta asko bisitatu zuten, eta arras miretsi ziren itsasoen eta mendien handitasunaz, oihanen berdeaz. Baina beren elkarganako maitasuna gero eta sendoago bilakatzeko ari zen heinean, hala etxean zain zeuzkaten bete-beharrekin ere ahaztu. Maisuak, halaxe konpreniturik, mezulariak bidali zituen denboraldi luze bat pasa eta gero, baina amoranteek ez zieten jaramonik egin, beren plazerrez hordituak. Orduan Maisua, haserre bidez, bila joan zitzaion berbera, eta zigor gogorra ezarri zien desobedituagatik: ortzeko amaiera bana eman zien jagoitik elkarrekin egon gabe bizi zitezeten. Zazpigarren urteko zazpigarren hilearen zazpigarren gauean elkarganatzeko baimena baizik ez zien utzi; gau hone-tan, miru beltz handi batek hegalak hedatzen ditu zeru osoaren gaindi enkontru hau planeta argigabeen so profanoetatik estaltzearren.»

Beraz, oh erregina, hala nola amorante haiek beren jatorri eta eginkizunekin ahaztu ziren, zu ere ahaztu zara zurearekin, inperio hau eraikitzen lagundu dizun arrantzale-herriarekin alegia. Eta harrokeria horretan, andrea, elikua falta da zure mahaian, ibiltariari eskaintzen zaiona, edozein familiaren etxean prestatzen dena egunero partitua eta banatua izan dadin.

Erreginareen begietan, kondairaren barrena kuriositatea soilik erakutsi zutelarik, ekaitz-tximistak sortu ziren azken hitzak entzutearekin batera.

—Zure kondairak adierazten al du, gure etxean zer bait falta zaigula? Eta zer liteke hori, agure alu hori?

—Nire botuek ez didate uzten nagusiei irakasten. Zure egin-kizuna da, beraz, hori deskubritzea.

Erreginak agurearen burua mozteko agindu zuen berehala. Besteok bide egin genuen gehien batek mendian toki bakarti bat hautatu eta meditazioan heriotzaren zain irauteko. Erreginak, bere erokerian, untziak igorri zituen berriro itsaso gutiak arakatzeko aginduz; inor ez zen itzultzeko bere erresuman falta zena aurkitu gabe. Hala ere, batzu eskuak hutsik itzuli ziren denbora luze baten buru. Erreginari albistea eman ondoren, beren gorputzak zehartu zituzten ezpatarekin.

Zazpi urte ondoren azken untzia heldu zen. Urrundik ikusi ahal izan zuten, kareleraino uretan murgilduta zetorren eta, zamalda ugaria zekarrela. Kapitaina bere aurrean makurtu arte, erreginak ezin izan zuen hertsatu narritadura.

—Zer berri dakarzu, kapitaina? Bete al duzu gure manua?

Kapitainaren ahots nekatuak tristeziak erantzun zuen:

—Bai, erregina. Gure upategiak gariz beterik datoz.

—Gariz! Eta zertarako behar dugu ba garia, kapitaina?

—Mundu osoan zehar familia bakoitzak partitu eta banatzen duena, mahai batean ere egunero falta ez dena, ogia. Gariz ogia egiten da.

—Ogia? Jende xehearen elikadura? Eta atrebitzen al zara, kapitaina, horrelako merkantziak nire aurrean agertzen? Uste izan al duzu, zerbitzaria, nire palazioa arrantzale-txosna arrunta bihurtzea permitituko dudala? Jaurtiki bedi bertan bere gari madarikatua!

Kapitainak agindua bete zuen. Gero, bere burua hil zuen. Erreginak, ondoren, astrologoak eta aztiak eta igarleak deitu zituen, eta denek ekin zioten lan ezin hura burutzeari. Bitartean, garia hazten hasi zen portuko ur sakonetan, handik laster ezaletik gora agertuz. Sendo eta gogor ari zen handitzen, inoiz ez bailitza bukatuko eta zeruak iritsi nahi balitu bezala.

Gariak eguzkia ezkutu zuen azkenean, eta gau sakon eta bukaezin bat jabetu zen herriaz; hodeiek ezin zuten zeharkatu eta itsas erdian deskargatzen zuten beren zamaldia. Belarra zurbildu eta tristeziak hil zen, baita abereak gosez ere. Arboleak eta zuhaitzek hostoak galdu eta animaliek ihes egin zuten handik. Laster jendea ere jarri zen bidean, palazioa bere harrokerian abandonaturik. Untzi argoiak usteldu egin ziren portuan. Bakarrik erregina, gero eta zimelduago, agertzen zen egunero balkoitik ezer berririk ez ikusteko. Halaxe hil zen munduak inoiz ezagututako ameskeriarik haundiena.

Halaxe zen, benetan, gizonen harrokeria eta anbizioa. Zer gehiago, geroztik, entzun behar zuten nire belarriek? Zer, gainera, behar zuen irudimenak konprenitzeko eta ulertzeko? Orduan, liburu zaharrek adierazten duten eran epea beterik, mendietako tokirik gordeenean txozna apal hau eraiki nuen esku hutsokin, heriotzak bere ezpata hotza bihotzean sar diezadan eta berarekin eraman nazan esperoan.